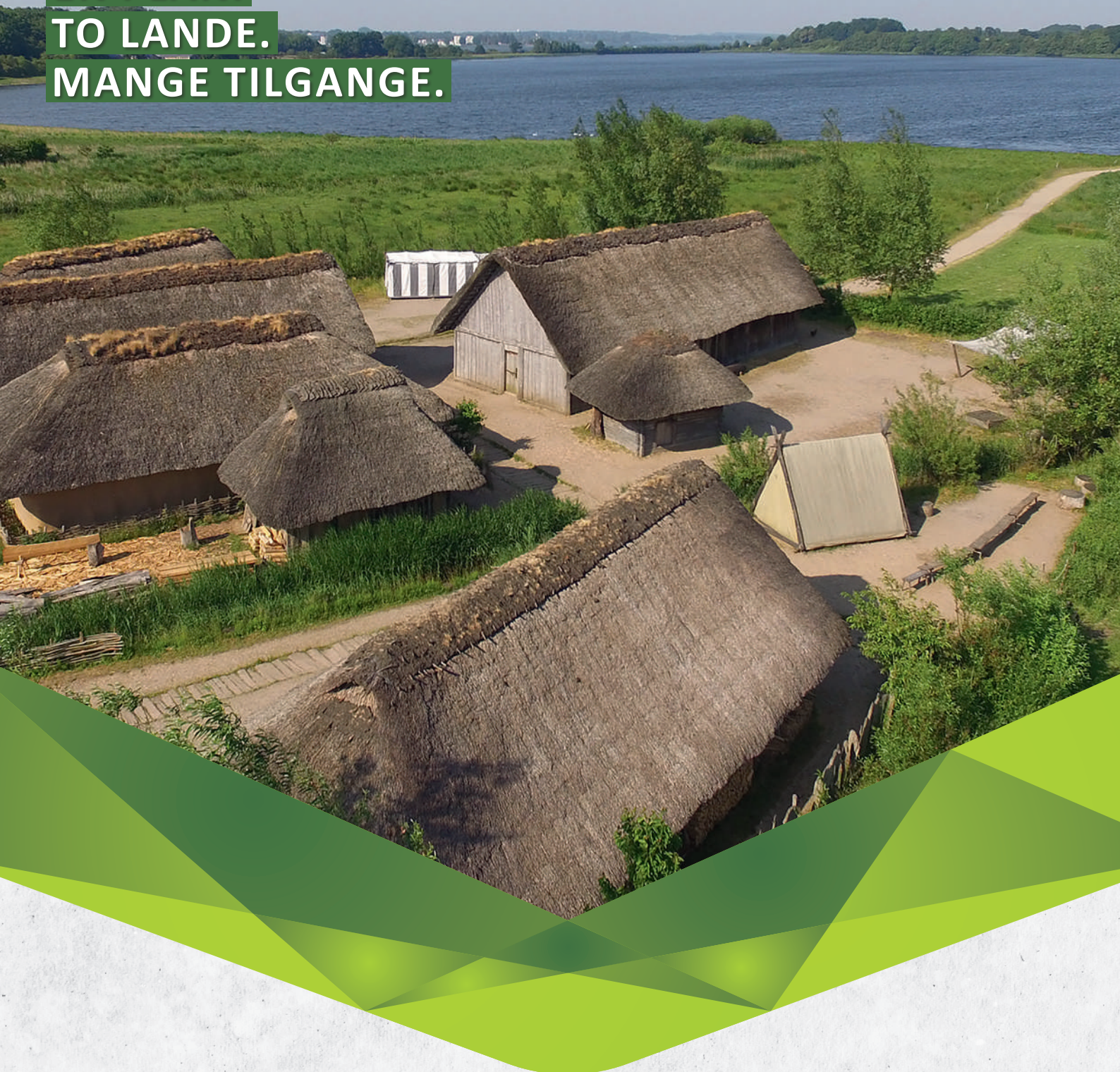

ARRANGERE NATUR-OG KULTURSTEDER

EN PLAN.
TO LANDE.
MANGE TILGANGE.

Interreg
Deutschland - Danmark

EUROPEAN UNION

TOUR-BO
Tourism
Cross-Border

PROJEKT TOUR-BO

TOUR-BO (Tourism Cross-Border) er et grænseoverskridende projekt, der arbejder med bæredygtig turisme i Danmark og Tyskland. Projektet samler 9 projektpartnere og 26 netværkspartnere fra de to lande om et fælles mål; Nemlig at udvikle og fremme bæredygtig turisme i Tyskland og Danmark. Centralt i projektet er netværksdannelse mellem primært offentlige og private turismeaktører på tværs af grænsen. Derudover er udviklingen af lokal og regional gastroturisme, herunder lokale fødevarer, et fokusområde. Samtidig er det et erklæret mål i projektet at skabe nye grænseoverskridende turismeprodukter, ligesom udviklingen af nye uddannelsesområder og muligheden inden for natur- og oplevelsestursisme er i fokus.

INDHOLD

- 5** Forord
- Pilotrum:**
- 6** Unesco Verdensarv Hedeby og Dannevirke
- 8** Bøtøskoven, Falster
- 10** Kær Vestermark, Als
- 12** Digemonument Kramnitz
- Best Practice:**
- 14** Naturpark Holsteinische Schweiz
- 16** Stenalderparken Ditmarsken
- 18** Dodekalitten
- 20** Naturoplevelsespark Maasholm
- 22** Møn Biosfærereservat
- 24** Geltinger Birk
- 26** Kongernes Jelling
- 28** Hjortspringbådens Laug
- 30** Uddannelsescenter for natur, miljø og geografiske områder i Slesvig-Holsten
- 32** Forvaltningsenhed for kystbeskyttelse, nationalparker og havbeskyttelse i Slesvig-Holsten
- 34** Naturpark Maribosøerne
- 36** Naturpark Schlei
- 38** KILDER OG VIDEREFØRENDE INFORMATION
- 39** Kolofon

FORORD

Under udviklingen af tilbud, der understøtter bæredygtig turisme og formidlingen af natur- og kultursteder, kan flere værktøjer være nyttige til at øge turismepotentialet. Men hvordan kan det omsættes i praksis?

Denne brochure beskæftiger sig med udvikling og marketing af nye turismeprodukter, der formidler natur- og kultursteder. For at skabe vellykkede natur- og kulturoplevelser for gæsterne, er det vigtigt at identificere natur- og kulturstedernes egne potentialer og styrker. Som interaktivt natur- og kulturtilbud tilbydes der aktivorienterede og sportslige aktiviteter som vandre-, cykel- og rideture. Udfordringen består i at skabe samklang mellem natur- og kultursteder og kravene til natur- og landskabsfredning. En besøgsstrategi kan modvirke denne udfordring ved at tilbyde gæsterne et veludvalgt og attraktivt vejnet. Det kan for eksempel være i form af vandrekort eller en cykel-app, der både er tilgængelige analogt såvel som digitalt.

Tilbud indenfor natur- og kulturformidling har som mål at skabe kendskab til den beskyttede natur og give de besøgende en oplevelse samt forståelse for den historiske baggrund for kulturstederne. Sensibiliseringen for initiativer vedrørende opretholdelse af natur- og kultursteder samt klimaudbuddet af gæsterne er i fokus. I forbindelse med klimaudbuddet er tilbud som naturstier, udkigsposter eller informationscentre en rigtig god idé.

Personlige formidling i form af guidede ture og brugen af uddannede guider og arrangører har høj prioritet i forbindelse med vidensformidlingen. Det store tilbud henvender sig desuden til nye gæstegrupper og tjener til udvidelse af målgruppen.

I forbindelse med udviklingen af tilbuddet er det vigtigt at fokusere på unikke natur- og kulturoplevelser og at fremhæve særegenhederne for regionen. I denne brochure har vi samlet Best Practice-eksempler fra natur- og kultursteder i projektregionen med målgruppespecifikke produkter, natur- og kulturtilbud, uddannelsesstilbud med formidling for øje samt marketingsværktøjer.

For at finde ud af hvilke styrker og potentialer, der kan identificeres på natur- og kulturstederne og hvilke formidlingskoncepter, der allerede foreligger, blev der i projektet først undersøgt fire natur- og kultursteder. I en sammenligning af resultatet afledte man fællestræk og grænseoverskridende knudepunkter, der i det videre projektforsøg tjener som basis for samarbejde og en fælles markedsføring i projektregionen. Natur- og kulturstederne præsenteres i det følgende som projektrum. Efterfølgende præsenterer vi Best Practice-eksempler fra projektregionen. Derefter følger resultaterne fra en workshop i forbindelse med projektet om emnet natur- og kulturturisme.

Vi ønsker dig god fornøjelse med læsningen!

Dit projektteam TOUR-BO

01

UNESCO VERDENSARV HEDEBY OG DANNEVIRKE

HISTORIE

Hedeby og Dannevirke er fremragende vidnesbyrd fra vikingetiden (8.–11. århundrede efter Kristus). Markedspladsen Hedeby og voldanlægget Dannevirke sikrede på de smalleste steder mellem Øster- og Nordsøen, den slesvigske landtange, grænselandet mellem Skandinavien og det europæiske fastland. Den særlige beliggenhed muliggør intensiv handel og udveksling mellem regionerne.

Hedeby var forbundet med Dannevirke, der tjente som grænsebefæstning og som danske konger i århundrede lod udvide. I denne grænseregion blomstrede Hedeby op og udviklede sig til et centralt handels- og knudepunkt i Nordeuropa. For os er Hedeby i dag et mønstereksempel på et tidligt handelscentrum. Det usædvanlig velholdte arkæologiske materiale tjener forskerne som kilde til megen vigtig indsigt og viden om vikingetiden. Siden 2018 er Hedeby og Dannevirke UNESCO-kulturarv.

Vikingsmuseum Hedeby er et af de mest betydningsfulde museer i Tyskland. I udkanten af vikingernes tidligere handelsmetropol viser udstillingen på Vikingsmuseum Hedeby spektakulære arkæologiske fund. I skibshallerne kan besøgende dykke ned i havnelivet i den tidlige middelalder, møde vikingerne på landingsbroen og beundre et betragteligt vrak af et krigsskib fra vikingetiden. En dejlig gangsti fører midt ind i områdets historie, hvor der indenfor voldene i en halvcirkel står rekonstruktioner af syv oprindelige huse og en landingsbro.

For at besøgende kan udforske kulturarven på cykel eller til fods blev der udviklet et cykel- og vandre kort, der er tilgængelig på både tysk og dansk. Desuden er der blevet udviklet to Kulturarvs- og cykeltemaruter, THYRA-TÖRN og ERIK-TÖRN.

Dannevirke Museum ligger i umiddelbar nærhed til Dannevirke og viser en udstilling om Dannevirke, der omfatter information om hele Hedeby-Dannevirke kulturarven. Den arkæologiske park Dannevirke foran museet omfatter fem markante mindesmærker: Hovedvolden fra højmiddelalderen samt en rekonstruktion af kanonskanse 14 fra det 19. århundrede. Dannevirke Museum tager i øjeblikket ny form med en ny bygning, nye udendørsanlæg og en ny udstilling og genåbner igen i 2024.

ANDRE FORMIDLINGSSTEDER

Andre formidlingssteder er bymuseet i Slesvig og Hollinghuus Hollingstedt. Mens kulturarvsstederne Hedeby og Dannevirke tjener som besøgscenter og udvikler egne uddannelses- og formidlingstilbud med egne kernetemaer så blev der i 2020 udviklet et uddannelseskoncept, der sætter fokus på decentrale personlige og multimedietilbud.

360° RUNDGANG

3D-appen #vikingwalks giver mulighed for at udforske kulturarven digitalt. Desuden kan nogle steder i kulturarvs- og udstillingsrummene på museet besøges digitalt på en 360° rundgang.

VIKINGEMUSEUM HEDEBY ER ET AF
DE MEST BETYDNINGSFULDE
MUSEER I TYSKLAND.

Yderligere information under:
www.haithabu-danewerk.de
Vikingsmuseum Hedeby:
www.haithabu.de
Dannevirke Museum:
www.dannevirkemuseum.de

02

BØTØSKOVEN, SYDFALSTER

HISTORIE

Bøtøskoven er på 153 hektar og ejes af Den Danske Naturfond. Guldborgsund Kommune tager sig af den daglige forvaltning af skoven. I de seneste år har Den Danske Naturfond gennemført et naturgenopretningssprojekt for at forbedre skovens naturværdier.

Området omkring Bøtøskoven er et af de bedste steder at observere sommerfugle i Danmark. Her kan man finde op til 40 forskellige arter. Som et af de få steder i Danmark yngler Sort Ildfugl og spejlbredpanden sig her.

Der ud over er skoven et godt sted at se på trækfugle. I efteråret afbryder tusindvis af finker, spurve og rovfugle deres rejse før de fortsætter videre sydpå. Skoven giver talrige fuglearter et hjem, herunder også sjældne arter som den rødtoppede fuglekonge og havørnen.

I skoven kan man møde Gallowaykvæg og Konikheste. De blev udsat i skoven i 2017 og kan opleves året rundt. Når dyrene græsser i skoven modvirker det, at skoven vokser til. Den forskelligartede skov, der byder på områder med fyrreskov, sumpskov, åbne enge og græsgange, har afvekslende natur og gode livsbetingelser for sommerfugle, fugle og flagermus.

Der er flere vandrestier, pladser med borde og bænke samt en cykelrute, der fører igennem skoven. I forbindelse med markedsaktiviteterne blev det besluttet fremadrettet at sætte fokus på målgruppen "familie med børn under 14 år". Aktuelt udarbejdes der oplevelsesmateriale til natur- og kulturhistoriske emner for familier, der besøger Bøtø Naturreservat, hvortil også Bøtøskoven hører. Materialet skal bruges i forbindelse med et koncept med titlen "Oplevelsesspor i Bøtø -naturområdet" og indeholder små historier med opgaver eller spørgsmål, der fører den besøgende videre igennem området.

Siden 2017 er der blevet gennemført en lang række natur genopretningstiltag. Tidligere bestod skoven flere steder af tæt plantageskov. I dag har man fjernet store dele af nåleskoven eller tyndet ud i den så der er opstået talrige åbne arealer i skoven.

Yderligere information under:

Center for Teknik & Miljø

Parkvej 37

4800 Nykøbing Falster

Tel: +45 54731000,

Project leader Anita Pedersen:

aped@guldborgsund.dk

www.naturfonden.dk/natur/boetoeskoven/

www.naturlandet.dk/english-1

03

KÆR VESTERMARK

HISTORIE

Ved Alsensund ligger det ca. 140 hektar store fredede naturområde Kær Vestermark, der på grund af militæret i årtier har ligget uberørt hen for offentligheden. Siden 2014 har området været tilgængelig for befolkningen og i 2017 blev kasserne og militærområde overdraget i fuldt omfang til Sønderborg Kommune.

Den 22 km lange rute fører igennem forskellige landskaber herunder både natur- såvel som kystlandskaber samt vådområder og enge med små skove. Kær Vestermark er et populært yngleområde for mere end 50 forskellige fuglearter, herunder også rovfugle som musvåger, tårnfalke og høge. I fuglehusene kan du se og opleve deres naturlige adfærd. Vådområderne skjuler padden som tudser, salamandere, løvfrøer og frøer. Også rådyr, harer, ræve, mårer, grævlinge og flagermus er blandt de pattedyr, der lever her.

Ved indgangen til Løkkegård kommer man forbi den nye permakulturvej med mere end 30 æblesorter, der stammer fra haver på øen Als eller som dyrkes her. Alle planterne er spiselige. Fra 2022 tilbydes der desuden guidede ture. Anlægget, der er designet af Mary Renolds, har flotte organiske former. Realiseringen af haven gennemføres af hjælpearbejdere og frivillige fra den lokale æble- og permakulturförening.

Støvlen er Kær Vestermarks vartegn. Det var spejderne, der i 2017 her afholdte deres Jamboree I her, som fik ideen og efterlod støvlen. Inden i støvlen (20 m lang - størrelse 4.000) er der en picnicplads og et toilet og fra øverste etage kan man nyde udsigten ud over hele Kær Vestermark (12 m).

Fra 2024 bliver Løkkegård et center for målene for bæredygtig udvikling. Konkret skal det være et erfarings- og videnscenter, hvor man kan lære, hvordan de 17 verdensmål for bæredygtighed kan gøres til hverdagsmål.

Man kan udforske Kær Vestermark til fods, på cykel eller til hest. Der findes over 22 km spændende veje og, hvis man har brug for en pause, kan man overnatte i en af de hyggelige shelters. Den gangbare bro ved Marine Center muliggør lystfiskeri, svømme- og dykkture i Alssund.

Yderligere information under:

Åse Ditlefsen Ferrão
Sønderborg Kommune
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg
sefe@sonderborg.dk
www.sonderborgkommune.dk

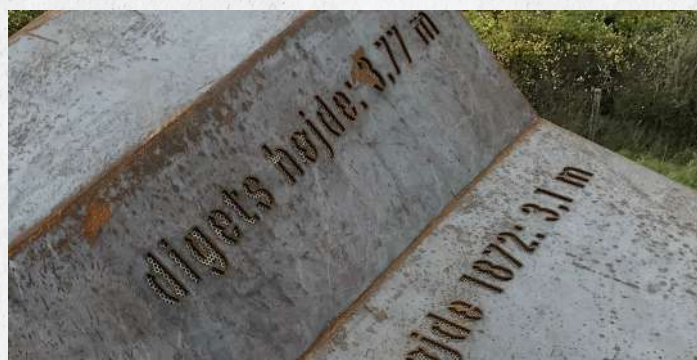
04

DIGEMONUMENT KRAMNITZE

HISTORIE

Digemonumentet Kramnitze befinder sig på Lollands sydkyst ved landsbyen Kramnitze og fortæller historien om digerne på Lolland. Den indeholder historier om stormfloder, landet bag digerne og naturkatastrofer, der tales om igen i dag og på den måde gør klimasikringen til et højaktuelt emne.

Diget når ved landsbyen Kramnitze en højde på 3,77 m. Digemonumentet er opbygget som en cirkel, der viser de 17 FN-verdensmål. Fire af dem er særligt vigtige: Bæredygtighedsmålene 11, 12, 13 og 15. I fortællingen om initiativerne, der tager udgangspunkt i FN's bæredygtighedsmål, kæmper Lolland målrettet for sikring af modstandsdygtighed og tilpasning til klimabetingede risici og naturkatastrofer, der på dette historiske sted er mere aktuelle end nogensinde.

Med digemonumentet, der ligger foran diget, vil Lolland Kommune øge opmærksomheden for havets stigning og bæredygtig turisme. Monumentet viser digets højde i dag, men også, hvor højt vandet nåede ved stormfloden i 1872 og brød igennem diget. Under stormfloden fra den 12. – 14. november 1872 blev store dele af Lolland og Falster oversvømmet, 80 mennesker døde og 50 skibe strandede på Sjællands østkyst. Indenfor få timer blev store dele af øen oversvømmet og vandet skyldede huse, gårde, mennesker og dyr væk. Den højeste vandstand på Lolland lå på 3,3 m over normalen. Det var den største stormflodskatastrofe i Danmark i nyere tid.

Diget på Lolland strækker sig over 63,2 km fra Nybro til Nakskov og Keldskov bag Errindlev, hvilket gjorde et til Danmarks længste dige. Man opførte diget efter den store stormflod i 1872 og byggeriet varede fra 1873 til 1878. For at kunne gennemføre det hårde digearbejde var det nødvendigt at hente udenlandsk arbejdskraft. Man hentede primært arbejdskraften i Sverige og Tyskland og folkene overnattede hovedsagligt i barakker og på byggepladser og marketender.

Man byggede digemonumentet for at vække eftertænkning blandt de besøgende. En global opvarmning med stigning af havets overflade kan få katastrofale konsekvenser for Lolland og Falster, hvis en situation som i 1872 igen indtræder. I så fald vil den nuværende dige sandsynligvis ikke være høj nok. Digemonumentet er placeret på en cirkel af kortenstål, hvis udseende minder om FN's logo med et omrids af verden. Digemonumentet skal minde os om, at vi må overtage personligt ansvar for en bæredygtig måde at leve på ellers kan det få fatale konsekvenser for netop dette område, hvor digemonumentet står.

Yderligere information under:

Kramnitze Havn
4970 Rødbye, Dänemark
Tripadvisor: Kramnitze Havn
Claus Lyngby Petersen:
clpe@lolland.dk
www.lolland.dk

05

NATURPARK HOLSTEINISCHE SCHWEIZ

HISTORIE

Naturparken Holsteinische Schweiz strækker sig over 75.000 hektar i det østlige Slesvig-Holsten mellem Lübeck og Kiel. Med til de større byer i regionen hører Eutin, Plön og Malente. Processer i istiden formede det moderne landskabsbillede i Holsteinische Schweiz med harmoniske bakker og talrige søer og vandløb. Med til de vigtigste floder i naturparken hører Kossau, Kremper Au, Lachsbach, Schwartau, Trave og ikke mindst Schwentine. Schwentine er en af de længste floder i Slesvig-Holsten og har sit udspring ved foden af det højeste "bjerg" i Slesvig-Holsten på 167 meter: Bungsberg. Den gennemløber det flade holstenske sølandskab og forbinder talrige søer med hinanden før de munder ud i Østersøen ved Kiel. Med til de største og mest kendte af de over 200 søer i naturparken hører Große Plöner See, Kellersee, Dieksee, Kleine Plöner See og Große Eutiner See.

I 2015 blev der i et grænseoverskridende projekt mellem flere kommuner anlagt et nyt vandretnetværk på 274 km. Farverige bjælkesymboler kendetegner rundturen, plus-symboler forbindelsesvejene mellem to rundture og den grøn-blå bølge, inspireret af logoet for Holsteinische Schweiz, markerer den 53 km lange Holsteinische Schweiz-vej. Grønne retningsangivere viser de kommende mål på turen for de vandrende og, hvor langt der er igen. Et præcist overblik over det lokale vandretnet igennem 17 kommuner og 3 byer har omkring 40 informationstavler.

Under mottoet "Oplev selv og forstå bedre" kan besøgende observere og prøve ting med alle deres sanser. De ansatte understøtter naturoplevelsen og skaber den nødvendige ramme. Ved arrangementerne ligger fokus på at skabe en positiv bevidsthed for naturens værdi såvel som brugen af naturen og naturens skønhed.

Foreningen "Naturpark Holsteinische Schweiz" blev grundlagt i 1986. Kommunerne og områderne i Østholsten, Plön og Segeberg er medlemmer af naturparken. Naturparkforeningens opgave er sammen med interesse-rede organisationer at opretholde steder, der tjener til at give hvile og ro i sindet i området og dermed også opretholdelse af de naturskønne omgivelser samt det enestående og smukke landskab. Naturparkforeningen varetager i den sammenhæng beskyttelses-, vedligeholdelses- og udviklingsopgaver. Med foreningens hjælp blev der således blandt andet gennemført en undersøgelse om miljøvenlige vandreture. Efterfølgende blev vandrevejene omsat i praksis. Der er blevet anlagt økologiske badesteder, naturstier, nye vandreveje og udsigtsposter, der beskytter økologisk følsomme områder samt bygget vindmøller- og udsigtstårne. Desuden er der blevet gennemført en lang række naturbeskyttelsesprojekter.

Yderligere information under:

Naturpark Holsteinische Schweiz e.V.
Robert-Schade-Str. 24
23701 Eutin
www.naturpark-holsteinische-schweiz.de

06

STENALDERPARKEN DITMARSKEN

HISTORIE

Stenalderparken Ditmarsken har talrige tilbud indenfor natur- og kulturformidling, der dækker stort set alle epoker i stenalderen. For at kommunikere viden om mellemstenalderen opførte man en mesolitisk bosættelse på Freilichtmuseum. Museumspædagogerne giver som "stenalderjægere" et indblik i jægerens og samlerens tidsalder. Formidlingen af viden akkompagneres af aktiviteter som bueskydning, spydkastning, bål-tænding eller med roture på søen. Der er en museumspædagog forklædt som "Stenalderbonde", der fortæller om den yngre stenalder (Neolitikum) i stenalderlandsbyen. "Stenalderbonden" viser i de autentiske omgivelser, hvordan hverdagen så ud i bondestenalderen: Hvordan de arbejdede, hvordan de dyrkede jorden, hvilke dyr de holdte, hvordan man tændte bål, hvad man spiste med mere. De motiverer gæsterne til at deltage og selv gøre erfaringer med stenalderhverdagen.

 STEINZEITPARK
DITHMARSCHEN

I Stenalderparken Ditmarsken i Albersdorf er der siden 1997 på et ca. 40 hektar stort område blevet rekonstrueret et forhistoriske kulturlandskab fra tiden omkring 3.000 før Kristus. I nærheden af de mange store stengrave og gravhøje i regionen Albersdorf opstod Freilichtmuseum i form af en stenalderlandsby, hvor der tilbydes stenalderaktiviteter som flintestenshugning, bueskydning eller bål-tænding.

Både Stenalderparken Ditmarsken såvel som museet for arkæologi og økologi lige i nærheden drives af AÖZA gGmbH (Archäologisch-Ökologisches Zentrum Albersdorf).

De interaktive tilbud er meget populære både blandt børn og voksne. De pædagogiske medarbejdere er uddannet til at tale med gæsterne og til at opfordre dem til at tage del i aktiviteterne. Stenalderparken lægger vægt på direkte personlig formidling af viden til de besøgende. Kommunikationen og interaktionen med de pædagogiske medarbejdere, der selv medbringer et højt mål af motivation og glæde ved arbejdet, sikrer bæredygtig formidling af kulturen. Desuden er der et stort udvalg af frivillige stenaldermedarbejdere, der er uddannet af foreningen til at kommunikere deres viden til gæsterne.

Stenalderparken tilbyder en audioguide, der er udviklet så den passer nøjagtigt til målgruppen af voksne og unge, der kan downloades som app på en smartphone. I appen er der tekster og billeder. Den er også tilgængelig i en version til børn. Begge typer af audioguides er desuden tilgængelig på engelsk.

For at sikre vellykket marketing findes der både printprodukter såvel som digitale kommunikationskanaler. Stenalderparken er også repræsenteret med sociale mediekanaler som Facebook, Instagram, Twitter og TikTok.

Yderligere information under:

Stenalderpark Ditmarsken (AÖZA gGmbH)
Bahnhofstr. 31
25767 Albersdorf
Tel. +49 (0)4835/971097
E-Mail: info@aoeza.de
www.steinzeitpark-dithmarschen.de

07

DODEKALITTEN

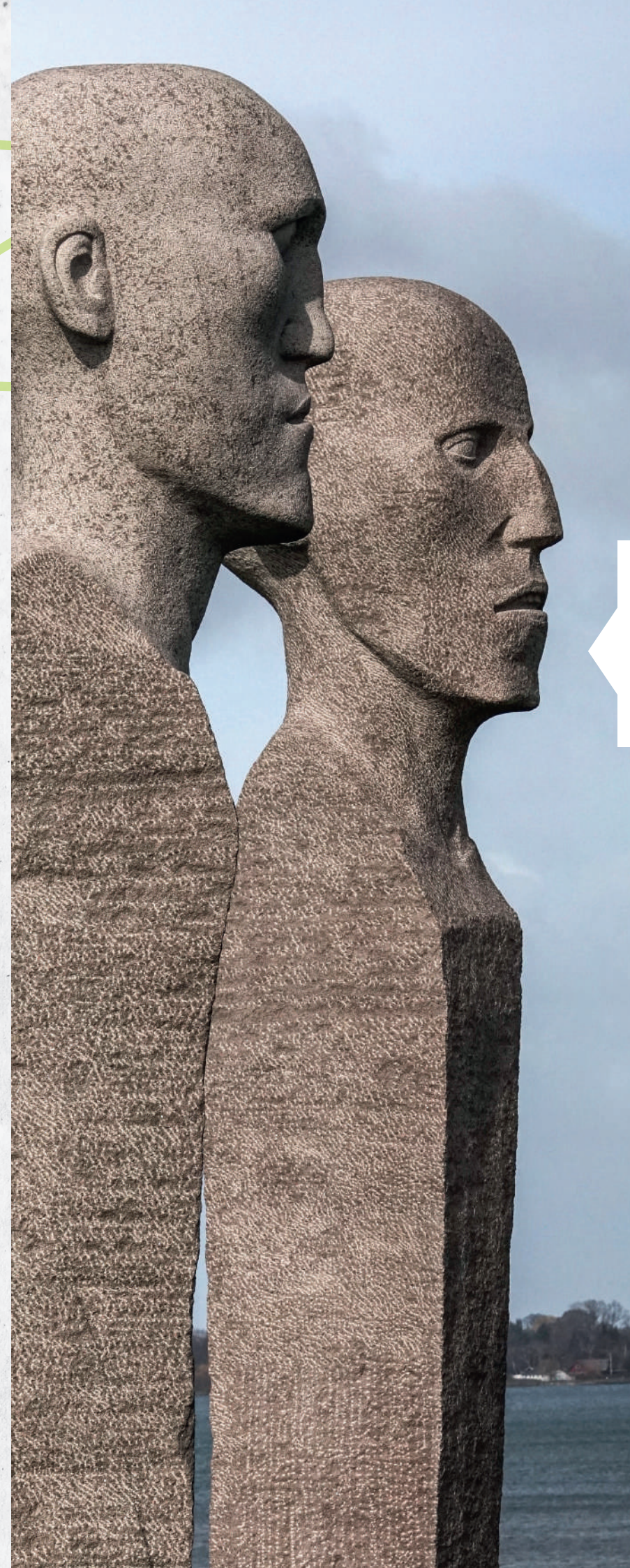
HISTORIE

Dodekalitten er et kunstværk under opførelse på Glen-tevej i nærheden af landsbyen Kragenæs i det nord-vestlige Lolland med udsigt ud over Smålandshavet, der ligger cirka 300 meter fra kysten. Værket omfatter en cirkel af 12 planlagte stensøjler. Hver sten er 7-9 meter høj og har et to meters højt hovede, mejslet i sten. Stenskulpturen står i en cirkel med en diameter på 40 meter og om dagen, akkompagneres værket af elektroakustiske lyde.

Ideen til kunstværket stammer fra komponisten Gunnar Møller Pedersen og billedhuggeren Thomas Kadziola. Gunnar Møller Pedersen opfandt legenden om Lolerne, et fiktivt folk, der forbinder kunstværket med en forestilling om de mennesker, der for ca. 7.500 år indvandrede til Lolland. De udvandrede da vandmasserne fra Middelhavet pressede sig ind igennem Bosphorus-strædet og videre ind til Sortehavet.

Det var en af de højest udviklede landbrugskulturer på det tidspunkt og indgår som en del af syndflodsmitten. Dodekaederne repræsenterer disse tilflyttere og kunstværket forsøger at vise den kultur, de medbragte.

Det første mejselslag blev gjort i november 2010. På et eller andet tidspunkt opstod der en konflikt mellem begge forfattere og Pedersen måtte forlade projektet i 2016. Billedhuggeren Kadziola arbejder for tiden på færdiggørelsen af værket. I 2020 består kunstværket af fem færdige sten, en ufuldstændig og fire knapt påbegyndte stenkunstværker. De fem færdige sten har navnene Balder, Lodir, Ydis, L'nir og L'dis. Dodekaederne skal stå færdige i 2025. I 2017 besluttede komponisten Wayne Siegel at tage del i skabelsen af kunstværket og har til opgave at udvikle klangsiden til værket.

Med det skønne Smålandshav i horisonten henledes tankerne til fortiden mens musikken uafbrudt forandrer sig. Således tages de besøgende med på en tidsrejse mens naturen på Lolland parallelt hertil udgør en skøn kulisse.

For Visit Lolland-Falster er målet at øge antallet af besøgende fra 15.000 per år til ca. 100.000. Stedet har det rigtige potentiale, men det kræver, at det udvikler sig bæredygtigt for at kunne klare at tage i mod en så stor gruppe af turister. I de næste 5-10 år vil der blive opført en parkeringsplads, offentlige toiletter og måske endda et besøgscenter.

Yderligere information under:

Kragenæsvej 62
4943 Lolland
Tel: 0045 29 47 41 89

www.dodekalit.dk/
www.komoot.com/highlight/925470

08

NATUROPLEVELSESPARK MAASHOLM

HISTORIE

Maasholm Kommune overtog i slutningen af 1980'erne en tidligere raketstation i umiddelbar nærhed af Østersøstranden og fuglereservatet Oehe-Schleimünde og forvandlede det til et interessant naturoplevelsescenter (NEZ).

Den cirka to kilometer lange trafikfattige undervisningsvej fra parkeringspladsen i Exhöft til NEZ giver mellem enge og sletter megen information om den store stormflod i 1872, Maasholms historie, den hemmelige fugleverden eller det fredede naturområde Oehe-Schleimünde.

UDSTILLINGER

I de seks store udstillingsrum formidler NEZ med tekst og billedtavler eller med modeller over Østersøen, suderen og suderfiskeriet, halvøen Oehe-Maasholms historie, farerne ved stormhøjvande og meget mere.

Desuden holder eksperter regelmæssigt forskningsbaserede foredrag om emnerne hav, vand, strand samt mark og eng her.

NEZ giver meget information om at holde naturen i live. Udendørsanlægget består blandt andet af en sansehave med tonetræselementer og en årstidernes have med forklaringer på, hvordan klimaændringerne påvirker planteverdenen. I vandrestensparken bliver jordens historie og de forskellige epokers stenformationer formidlet på anskuelig vis.

Yderligere information under:

NEZ Maasholm

Exhöft-Seeberg 1

24404 Maasholm

Tel.: 0461 97892556

nez-maasholm@t-online.de

www.naturerlebniszentrum.de

09

UNESCO BIOSFÆRE MØN

HISTORIE

Møn og de omkringliggende øer, Farø, Bogø og Nyord samt vandet, der bringer øerne sammen, blev i 2017 af UNESCO udpeget til biosfæreområde. Et UNESCO biosfæreområde er kendetegnet ved en natur i verdensklasse, en sjælden rigdom på landskaber og arter, herunder særligt sårbare dyr og planter, der ikke sjældent er anført på den gule og røde liste over beskyttede arter.

Møn og de omkringliggende øer er noget helt specielt, hvor du finder en helt enestående natur og hvor indbyggerne lever og arbejder bæredygtigt i og med naturen.

Biosfæreområdet ligger i Vordingborg Kommune og strækker sig over et område på 450 km² kvadrater. Områdets primære målsætning er med usvækket støtte fra lokalbefolkningen at bevare natur, kultur, geologi og bæredygtighed. Det omfatter både borgere, foreninger og virksomheder.

Ud over medarbejderne i Vordingborg Kommune er der ansat Møn-rangers. Det er deres opgave at hjælpe borgere og turister i regionen. Desuden har kommunen oprettet et sommer-alarmeredskab, der i sommermånederne, hvor der er særligt mange turister i området, sørger for at få tømt skraldespandene og som holder øje med forskellige indretninger, som shelters i området. Ud over medarbejderne er der også det lokale museum, turistinformationen, GeoCentret Møns Klint og mange frivillige tilknyttet projektet på øen.

Naturområdet er tilgængelige i henhold til naturbeskyttelseslovgivningen og det er gratis at besøge dem. GeoCenter Møns Klint, museet og private attraktioner har forskellige åbningstider og besøg er til dels forbundet med betaling.

Naturguider, biosfæreambassadører, GeoCenter og foreninger tilbyder mange forskellige rundvisninger til emner som lyttevandring, snorkelture og mørkeudflugter.

Bevidstheden omkring biosfæreområdet skal styrkes i fremtiden. De lokale områder skal i fremtiden beslutte, hvordan bevidstheden kan øges endnu mere. Nogle af de offentlige skoler, en børnehave og gymnasiet er ambassadører for området. Området tilbyder natursafariture, hvor mennesker lærer, hvordan de skal forholde sig i naturen.

Yderligere information under:

GeoCenter Møns Klint
Stengårdsvej 8
4791 Borre
Danmark
www.moensklint.dk

10

GELTINGER BIRK

HISTORIE

Det fredede naturområde "Geltinger Birk" ligger på den nordøstlige spids Angeln, ved udgangen til Flensborg Fjord. Med et areal på 773 hektar er det det største fredede naturområde i forvaltningsområdet Slesvig-Flensborg. Området udmærker sig ved sine rørsumpe, saltsletter, klitter, sand- og grusdækkede strand. Et lille egekrat ved Falshöft og lavvandede vandarealer, Geltinger Noor samt en ålegræsslette omkring 1.000 m ind Geltinger Bugt præger desuden området.

Ejerne af området er Stiftung Naturschutz i forbundslandet Slesvig-Holsten. Forvaltningen af området ligger hos NABO Slesvig-Holsten.

Geltinger Birk byder på mange muligheder for at observere naturen som for eksempel rovfugle, duer, allike og vandfugle. Vandrestierne fører direkte igennem vilde enge, søer, skov og krat med en meget alsidig plantevækst. Desuden kan du opleve Galloway-kvæg, Konikheste og geder, der græsser på sletterne.

Den integrerede station i Falshöft byder på en udstilling om historie og udvikling i Geltinger Birk. I forbindelse med uddannelsesformidling er der desuden en informationskiosk. Igennem støtteforeningen på stationen tilbyder certificerede landskabsguides ture til Geltinger Birk og vildhestene.

Vilde dyr har forrang i fredede naturområder. I vintermånederne søger mange fuglearter hertil for at holde en pause på vej til eller fra deres yngleområder. Også tidligt ynglende vandfugle nyder at kunne trække sig tilbage her.

Fredede naturområder hører sammen med naturparker til de mest beskyttede områder. Det er forbudt at ødelægge og foretage ændringer i disse områder, hvilket sikrer en helt særlig beskyttelse af området og de vilde planter og dyr, der lever her. Brugen af fredede naturområder er kun tilladt, hvis målet med beskyttelsen opretholdes under brugen. (Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland e.V.)

Fjernt fra vejene og hverdagens larm kan man i Geltinger Birk helt og holdent hengive sig til naturens indtryk. Det kan kun lade sig gøre i balance med natur og naturfredning. På stedets internetside finder besøgende adfærdregler, der sensibiliserer de besøgende før de begiver sig ud i naturen. Her skal særligt konflikterne mellem vandrende og ryttere fremhæves. På grund af det store antal fritløbende hunde er der overvejelse om at lukke området for hunde. Hver eneste besøgende opfordres til at forholde sig ansvarligt under sit besøg.

Yderligere information under:

Integreret station Geltinger Birk e.V.

Falshöft 11

24395 Nieby

Tel.: 04643 – 18609-11

info@geltinger-birk.de

www.geltinger-birk.de

11

NATUR UND KULTURSTEATTEN DK - JELLING

HISTORIE

Jelling-monumenterne har siden 1994 været en del verdensarven. Jelling var det første sted i Danmark, der blev optaget på UNESCO's liste over steder som anses for umistelige for menneskeheden. Monumenterne blev optaget på listen, fordi de viser den første officielle overgang fra hedenskab til kristendom i Skandinavien. I 1994 var det de to store høje, de to unikke runesten samt Jelling kirke som blev optaget på listen. Nyere undersøgelser af området påviste at der også havde været en enorm stensætning i området, der havde form af et skib, samt en enorm indhegning rundt om monumenterne. Skibssætningen og Palisaden, som de kaldes, blev i 2018 også en del af verdensarven.

Jellingestenene og kirken, de to store høje, runestene og en over 350 meter lang skibssætning hører til blandt Danmarks mest betydningsfulde monumenter. Nye arkæologiske fund fra 2007 viser, at hele anlægget var omfattet af en imponerende palisade, der indhegner et areal på 12,5 hektar. I oplevelsescentret "Kongernes Jelling – Home of the Viking Kings" kan besøgende glæde sig til en interaktiv fortælling om Kong Gorm og Harald Blåtands liv samt vikingernes liv generelt. Der er gratis entré.

Det anbefales som minimum at planlægge to timer til besøget i Kongernes Jelling, så man både kan besøge oplevelsescentret og det store udendørs monumentkompleks, hvor der er rige muligheder for at udforske området til fods.

Området er tilgængeligt hele året rundt og gæster kan også besøge stedet på egen hånd. Der er skilte og brochurer på området.

Der tilbydes guidede ture på det store monumentområde. Guideerne i Kongernes Jelling udvælges på baggrund af deres kommunikationsevner og besidder stor viden om vikingetiden. En guidet tur gør det muligt at dykke dybere ned i historien og giver besøget i Jelling prikken over i'et.

Yderligere information under:

Kongernes Jelling

Gormsgade 23

7300 Jelling

Tel: +45 4120 6331

www.natmus.dk/museer-og-slotte/kongernes-jelling/

facebook.com/kongernesjelling

12

HJORTSPRINGBÅDENS LAUG

HISTORIE

I årene 1921-22 blev der under en udgravning ved Hjortspring Mose på Als fundet rester af en båd samt en række våben og skjold. Den fundne båd viste sig at være en helleristningsbåd og det vil sige, at den ser ud som de tusindvis af tegninger af helleristningsbåde fra bronzealderen, der er fundet på klipperne i Sverige, Norge og på Bornholm. Det er den eneste båd af denne type, der nogensinde er blevet fundet. Den stammer fra tiden før den romerske istid (år 500-0) kort tid efter bronzealderen.

Hjortspringbådens Laug er en forening, hvis mål det er, at kommunikere viden om Hjortspringsfundet. Hjortspringsbåden er kendt fra petroglyffer fra bronzealderen og er kendetegnet ved "Horn" i begge ender. Båden er en krigsbåd til 20 personer, der kan roes fremad og desuden kan belæsses med op til 1000 kg.

Man vurderer, at man på en dag kunne tilbagelægge 70-100 km med højeste hastighed på 8 knob.

I Hjortspringbådens Laug bliver der også arbejdet med tøj fra istiden. Fra moseligene kender vi mange teknikker, som blev brugt dengang og arbejder med: Spindning, plantefarvning, vævning af stof til klædedragterne på opstadsvæv. Sprangvævning af huer og tasker, nålebinding af hatte, sokker og vanter, samt fremstilling af bånd på mange forskellige måder, bl.a. brikvævning, båndvævning, fingerflet, flettehjul, firflet, tolvflet, nørkling. Fremstilling af lædersko og punge, smykker af glas og rav, kurve af pil, græs og bast samt tovværk af lindebast. I foredragslokalet kan der ses mange eksempler på disse teknikker. Du finder mange eksempler på disse teknikker i foredrags salen.

Mange sejlere, cyklister, historieinteresserede fra hele verden, lokale og besøgende fra regionen besøger hovedsagligt stedet fra påske og frem til midt i oktober.

Vi besøger først en film for de besøgende om rekonstruktionen af byggeriet af Hjortspringsbåden og samtidig også om den keltiske istid, opdagelsen af Hjortspringsbåden, udgravningen og selve rekonstruktionen af byggeriet i originalstørrelsen på 18 meter. Efterfølgende vises båden og der fortælles om samarbejdet med museer og arkæologer fra hele verden for at finde en mulig forklaring på, hvorfor båden sammen med mange våben og skjold, der er det største fund i Nordeuropa, netop blev fundet på Als. Foreningen arbejder med forskellige håndværkere fra istiden, der kan opleves i udstillingsrummet.

Yderligere information under:

Hjortspringbådens Laug
Dyvigvej 11, Holm
6430 Nordborg
post@hjortspring.dk
www.hjortspring.dk

12

UDDANNELSESCENTER FOR NATUR, MILJØ OG GEOGRAFISKE OMRÅDER I SLESVIG-HOLSTEN:

UDDANNELSE TIL CERTIFICERET NATUR- OG LANDSKABSGUIDE

UDDANNELSE

Uddannelsen til "Certificeret natur- og landskabsguide" består af en grunduddannelse på 70 timer samt i det omfang, det er muligt det ekstra modul "Kulturlandskabsguide". Du indtager i den sammenhæng rollen som aktiv ambassadør. Ud over at tilegne sig og uddybe basisviden til gennemførelse af spændende naturoplevelser så er der mange praktiske undervisningstimer, der formidles af eksperter.

Uddannelsescentret for natur, miljø og landlige omgivelser opfylder i løbet af uddannelsesforløbet denne standard. Uddannelsescentret er statsligt og hører ind under Natur- und Umweltschutz (BANU) (Natur- og naturfredning (BANU))

HISTORIE

Arbejdet med at formidle viden og erfaringer om Slesvig-Holstens natur og landskaber og, at åbne folks øjne for små og store vidundere – denne fine opgave har kommende og nuværende natur- og landskabsguides dedikeret sig til.

Når interesserede feriegæster tager på opdagelse i deres regioner og nyder de spændende tilbud af positive naturoplevelser så støtter de samtidig turiststrategien i Slesvig-Holsten, der er præget af empati og ansvarfølelse.

MODULLET KULTURLANDSKABSGUIDE

I de seneste år har det supplerende modul som kulturlandskabsguide vist sig at være meget givtigt. Modullet kan integreres i uddannelsen til "Natur- og landskabsguide". Det ekstra modul åbner nye indgange til det karakteristiske kulturlandskab i Slesvig-Holsten og understøtter formidlingen af det.

Den certificerede uddannelse er den samme i hele forbundsrepublikken og udviklet med et højt mål af kvalitetsstandarder og er kendetegnet ved at ligge tæt på praksis.

LANDSDÆKKENDE NETVÆRK

Regelmæssige netværksmøder og arrangementer akkompagnerer og understøtter alle tidligere deltagerer på basisuddannelsen for at gribe initiativer, udveksle erfaringer og søge gode råd hos hinanden. Det er vigtige byggesten til at sikre og videreudvikle landskabsguidningens kvalitet og attraktivitet.

I øjeblikket udarbejdes et uddannelsesforløb i den udvidede Schlei-region, der skal ligge klar til 2023.

Yderligere information under:

Uddannelsescenter for natur, miljø
og geografiske områder i Slesvig-
Holsten

Dörte Paustian
Hamburger Chaussee 25
24220 Flintbek
Tel. 04347 704-785

Doerte.Paustian@bnur.landsh.de

14

FORVALTNINGSENHED FOR KYSTBESKYTTELSE NATIONALPARKER OG HAVBESKYTTELSE I SLESVIG-HOLSTEN, NATIONALPARKFORVALTNING

HISTORIE

Det slesvig-holstenske vadehav er en af 14 nationalparker i Tyskland og det største mellem Nordkap og Sicilien. Det er et af de områder, hvor der er flest fugle i hele Europa og i saltengene bor der hundredvis af plante- og dyrearter, der udelukkende forekommer netop her. Forvaltningen af nationalparken i Tönning tilbyder et miljøobservationsprogram og forskningsprojekter, overvåger området, udvikler koncepter for beskyttelse og støtter turismen. Alle tiltagende følger internationale standarder.

Vadehavet er verdensnaturarv og strækker sig langs Nordsøkysten fra Nederlandene til Tyskland og Danmark og omfatter et areal på omkring 11.500 km². Siden 2009 har vadehavet været UNESCO-kulturarv.

Mere end 40 nationalpark institutioner langs kysten og på øerne byder på udstillinger og arrangementer om

nationalparkerne og vadehavet. Alle nationalpark-stationer, huse og centre har sine egne tematiske prioriteringer. De fleste institutioner byder hele året rundt på udstillinger, guidede ture, kursusferier og foredrag om aktuelle emner.

Kvalificeringen til Birdwatching-guide opfylder kravene for at kunne tilbyde Birdwatching-tilbud til nationalparkforvaltningen indenfor rammerne af naturpark-partnerskabet og til at kalde sig "Nationalpark-fugleguide". Nationalpark-partnere profiterer af et eget stærkt netværk, eksklusiv uddannelse og modtager støtte til udvikling og markedsføring af egne guidede ture.

VIDEREUDDANNELSE TIL BIRDWATCHING-GUIDE

I forbindelse med det tysk-danske EU-projekt for "Bæredygtig natur- og kulturturisme i UNESCO-verdensarv vadehavet" (NAKUWA) uddannes der fugleguides for at gøre dette naturskuespil for ferie- og udflytsgæster og de lokale til en oplevelse. Under uddannelsen til **Birdwatching-Guide** lærte deltagerne indenfor et år i blokke på seks weekend-blokke ikke kun fugleverdenen og landskaberne i det dansk-nordfrisiske vadehav at kende på ny, men får også et funderet indblik i didaktiske metoder for guider. Desuden gives der hjælp til udvikling og markedsføring af tilbud indenfor fugleverdenen.

Ved hjælp af et fælles adfærdsmønster lærer deltagerne også at gebærde sig i naturen på fugleture. Naturoplevelser er meget populære. Stadigt flere gæster vil gerne lære vadehavets særegenhed at kende og er fascinerede over de store fugleskarer, der kan betragtes her. Jo flere gæster, der lærer betydningen af vadehavsfluglene og trækfuglefænomenet at kende, desto mere forstås og betragtes begge dele som naturfredning. De nye Birdwatching-Guides kan udvikle egne tilbud til fugleobservation og henvende sig til interesserede grupper af gæster.

Yderligere information under:

Nationalparkforvaltning/ Forvaltningsen-
hed for kystbeskyttelse, nationalparker og
havbeskyttelse i Slesvig-Holsten

Alina Claußen
Schlossgarten 1
25832 Tönning
Tel.: 04861 616-39

alina.claussen@lkn.landsh.de
www.lkn.schleswig-holstein.de
www.nationalpark-wattenmeer.de

NAKUWA:
www.projekt.contentpool.dk/de/nakuwa/
fugle/

15

NATURPARK MARIBOSØERNE

HISTORIE

Naturparken Maribosøerne på Lolland består af søerne Sønderø, Røgbølle Sø, Hejrede Sø, Nørresø og de omkringliggende vandløb og danner med en 1100 Hektar vandoverflade det største ferskvandsområde i Danmark. Søernes omgivelser er en blanding af skov, landbrug og byområder. Byen Maribo ligger midt i søkomplekset.

De fire søer befinder sig i et landskab, der præges af godser omgivet af enge, moser og skovområder. Området er kendt for sit rige plante- og dyreliv, og er udpeget til Natura 2000-område. Der er især gode muligheder for at se havørne, fiskeørne og rastende vandfugle.

Naturlandet-appen byder på information om naturparken og talrige ture i og omkring søerne.

De tre øer Hestø, Fruerø og Præstø ejes af Lolland Kommune og er tilgængelige for offentligheden. De andre øer er privatejede og tilhører godserne Engestofte og Søholt. Borgø er med sine 17 hektar den største ø og den eneste i Sønderø, der tidligere har været beboet. Mange af de små øer er vigtige ynglepladser for fuglene. Her yngler blandt andet split- og fjordterne samt hættemåger.

Der er for Naturpark Maribosøerne et brugerråd. Dette råd, der består af kommunerne, godsejerne, repræsentanter for landbrug og skovbrug, dansk naturfredningsforening, fugleobservatører, Lolland-Falster Museum, turistforeningen, Lolland-Falsters virksomheder, forening for lokale forhandlere, dansk jagtforening, fiskeriforeningen, kajak- og kanoklubben, Maribo Campingplads, den lokale rideklub, hoteller og restauranter afstemmes de enkelte aktiviteter i forbindelse med udviklingen.

I "Naturpark Maribosøerne - strategi og handlingsplan for bæredygtig turisme" kan du læse mere om visionerne for området. Det indebærer blandt andet, at dialog med grundejerne, interessegrupperne og virksomhederne fortsat udvikler sig.

Yderligere information under:

Nature Park Maribosøerne
Projektleder Frederik Cordes,
Guldborgsund Kommune:
fc@guldborgsund.dk
Tel.: +45 5473 1000

Projektleder Bo Rasmussen,
Lolland Kommune:
boras@lolland.dk
Tel.: + 45 5467 6767

ufni@lolland.dk

16

NATURPARK SCHLEI

HISTORIE

Regionen omkring Naturpark Schlei er grundet de naturskønne omgivelser et enestående kulturlandskab. Schlei er en havtange i Østersøen, der med en længde på 42 km fra østkysten til indlandet strækker sig hele vejen til Slesvig. I Schlei blander saltvandet fra Østersøen sig med ferskvand. Dette såkaldte brakvand giver plads til forskellige planter og talrige fuglearter. Langs kysten med den stejle skrænter (Kliffs) og små bugter (Nooren) er der et bælte af landskaber og fredede naturområder. Hele Schlei er yngle-, hvile- og gennemflyvningsområde for fuglene.

Naturpark Schlei blev grundlagt i 2008 af Naturpark Schlei e.V. Foreningen drives af 44 kommuner og byer, der ligger langs Østersøfjorden Schlei. Naturparkens mål er at styrke Schlei-regionen som et attraktivt livs-, hvile-, naturområde med gode muligheder for virksomheder.

Miljøuddannelse og bæredygtig udvikling er vigtige kerneområder i Naturpark Schlei. Natur- og landskabsguides tilbyder ekskursioner, arrangementet og guidede ture. Mange lokale vandrestier rundt om Schlei giver de bedste forudsætninger for vandrende. På en dejlig sejletur med lånt eller egen sejlbåd viser naturparken sin helt egen charme fra vandsiden. Vandvandrerastepladser og en naturteltplads på Lotseninsel byder på mange oplevelser i robåde og kanoer og mulighed for at opleve naturen på helt nært hold. Også med Schlei-damperen kan du udforske regionen.

PILOTPROJEKTET SCHLEI

I forbindelse med pilotprojektet Schlei opstartes der tiltag på forskellige niveauer, for at forbedre den overvejende dårlige tilstand vandløbene befinder sig i her i Schlei-regionen. For at besøgende i Schlei-regionen får indblik i betydningen af og omfanget af vandløbene planlægger Naturpark Schlei at omsætte en digital tematur langs med en vandresti. På udvalgte stationer skal der her på en smartphone vises spændende ekstrainformation om området.

Talrige projekter omsættes af Naturparkteamet og de lokale aktører indenfor natur- og miljøbeskyttelse, miljøuddannelse og bæredygtig turisme.

Yderligere information under:

Naturpark Schlei e.V.

Plessenstraße 7

24837 Slesvig

info@naturparkschlei.de

www.naturparkschlei.de

KILDER OG VIDEREFØRENDE INFORMATION

GENERELLE EKSPERTER OG RÅDGIVERE

- ▶ Booklet for creating attractions – Tools from the AGORA 2.0 workshops, Copenhagen Business School and Lise Lyck, 2012
www.bastis-tourism.info/images/3/33/CBS_Publication1.pdf
- ▶ Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland e.V. (BUND)
www.bund.net/themen/naturschutz/schutzgebiete/
- ▶ Deutsche UNESCO-Kommission e. V.
www.unesco.de/kultur-und-natur/biosphaerenreservate
- ▶ Deutsche Zentrale für Tourismus
www.germany.travel/
- ▶ Institut für Tourismus- und Bäderforschung in Nordeuropa (NIT) GmbH
www.nit-kiel.de
- ▶ Leitfaden Faszination Natur erlebbar machen, Verband Deutscher Naturparke e. V. (VDN), 2015
www.naturparke.de/fileadmin/files/public/Service/Infothek/Broschueren_und_Flyer/Leitfaden_Faszination_Natur_erlebbar_machen_VDN_ED_klein.pdf
- ▶ Mehrwert Natur, LKN-SH / Nationalparkverwaltung, Nordsee Tourismus Service GmbH, 2020
www.nationalpark-wattenmeer.de/mediathek/mehrwert-natur/
- ▶ NABU – Naturschutzbund Deutschland e.V.
www.nabu.de/
- ▶ Nationale Naturlandschaften e. V.
www.nationale-naturlandschaften.de

En stor tak for brugen af billeder til:

UNESCO Verdensarv Hedeby og Dannevirke: Archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein (Tom Körber), Ostseefjord Schlei GmbH (ALDO)

Bøtøskovenareal, Falster: Guldborgsund Kommune

Kær Vestermark, Als: Sønderborg Kommune

Digemonument Kramnitz: Lolland Kommune

Naturpark Holsteinische Schweiz: Naturpark-Holsteinische-Schweiz.e.V. (S. Fuhrmann, J. Schulz, Jalost Studios)

Stenalderparken Ditmarsken: Stenalderpark Ditmarsken (AÖZA gGmbH)

Dodekalitten: Bibi Nissen

Naturoplevelsespark Maasholm: Förderverein Naturerlebniszentrum Maasholm, Oehe, Schleimünde

Møn Biosfærereservat: Vordingborg Kommune

Geltinger Birk: Integreret Station Geltinger Birk (Heiko Grell, Bodo Nitsch kun luftfoto)

Kongernes Jelling: Roberto Fortuna, Art+Com, Frame&Work

Hjortspringbådens Laug: Hjortspringbådens Laug

Uddannelsescenter for natur, miljø og geografiske områder i Slesvig-Holsten: Dörte Paustian

Forvaltningsenhed for kystbeskyttelse, nationalparker og havbeskyttelse i Slesvig-Holsten, nationalparkforvaltning: NAKUWA (Jan Sohler, Wasabi Film)

Naturpark Maribosøerne Guldborgsund Kommune

Naturpark Schlei Jan Kieschke

Billedrettighederne ligger hos de pågældende personer, virksomheder og organisationer.

PROJEKTPARTNER:

Forfatter: Christina Breuer

Tel.: +49 4621 87-831

christina.breuer@schleswig-flensburg.de

Organisation: Kreis Schleswig-Flensburg

Flensburger Straße 7, 24837 Slesvig

www.schleswig-flensburg.de

Projekt: TOUR-BO Tourism Cross-Border

Arbeitspaket 5 – Aktivitätsgruppe 5.3

www.tour-bo.eu

År: 2021, 1. oplag

Layout: exklusivMARKETING | marketing.sh

Oversættelse: Dorte Bruun Christensen

www.tour-bo.eu

Dieses Druckerzeugnis ist mit dem Blauen Engel ausgezeichnet.